Kyrkomötet
Förvaltarskapsutskottets betänkande 2026:5

Klimatsmarta och hållbara måltider

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2026:38. Utskottet välkomnar motionens ambition och vill särskilt lyfta fram förslaget om måltidsgemenskapen som ett pedagogiskt verktyg för undervisning om hållbar utveckling och globala rättvisefrågor. Utskottet ser dock inte behov av en nationell strategi på området utan anser att Svenska kyrkans färdplan för klimatet och verktyg som kyrkans miljödiplomering är vägledande för det fortsatta arbetet. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Till betänkandet finns en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att
1. avslå motion 2026:38, punkt 1,
2. avslå motion 2026:38, punkt 2,
3. avslå motion 2026:38, punkt 3,
4. avslå motion 2026:38, punkt 4,
5. avslå motion 2026:38, punkt 5,
6. avslå motion 2026:38, punkt 6,
7. avslå motion 2026:38, punkt 7,
8. avslå motion 2026:38, punkt 8.

Motionens förslag

Motion 2026:38 av Lennart Adell Kind m.fl., Klimatsmarta och hållbara måltider

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att
1. återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att ansvar för miljö, klimat och social rättvisa vid inköp och upphandling – inklusive livsmedel – uttryckligen regleras,
2. ta fram en nationell strategi för klimatsmarta och hållbara måltider inom Svenska kyrkan,
3. utveckla gemensamma riktlinjer för hållbara livsmedelsinköp som prioriterar ekologiska, närproducerade och Fairtrade-certifierade livsmedel samt tar hänsyn till klimatpåverkan, biologisk mångfald och social hållbarhet,
4. främja vegetarisk och växtbaserad mat som en naturlig del och ett förstahandsval inom Svenska kyrkans måltids- och konferensverksamhet,

5. utveckla stödmaterial, praktisk vägledning och utbildningsinsatser för anställda, förtroendevalda och ideella kring minskat matsvinn, matens klimatpåverkan och kristet skapelseansvar,
6. uppmuntra lokala verksamheter att använda måltidsgemenskapen som ett pedagogiskt verktyg för undervisning om hållbar utveckling och globala rättvisefrågor,
7. utveckla relevanta indikatorer för uppföljning och redovisning av klimatpåverkan från livsmedel inom Svenska kyrkans hållbarhetsarbete,
8. samla och sprida goda exempel på hållbara måltider inom kyrkan samt återkommande redovisa arbetets utveckling till kyrkomötet.

Bakgrund

Kyrkoordningen och inköp

Det som vägleder nationella ramupphandlingar i kyrkoordningen är den allmänna målsättningen under rubriken Medelsförvaltningen (51 kap.) att förvalta kyrkans kapital (i vidare bemärkelse) ”på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar” (51 kap. 2 § andra stycket). Samma formulering finns i 47 kap. 2 § samt 49 kap. 2 § gällande församlingar och stift.

I kyrkostyrelsens inköpsarbete är detta översatt i den nationella nivåns inköpspolicy och inköpshandbok. Där utgör hållbarhetskriterier ett av tre fundament vid upphandling, jämte ekonomi och funktion. Med utgångspunkt i formuleringen i kyrkoordningen har också kyrkostyrelsen beslutat om Svenska kyrkans uppförandekod för leverantörer. Den beskriver Svenska kyrkans förväntan på leverantörer gällande bland annat miljö, klimat och arbetsvillkor.

2023 hade 61 procent av Svenska kyrkans enheter någon form av inköpspolicy, i många fall en kopia av eller med utgångspunkt i den nationella nivåns styrdokument. Uppförandekoden för leverantörer togs fram första gången av kyrkostyrelsen 2017 och uppdateras varje mandatperiod. Församlingar och stift kan använda sig av denna. Utbildningar om uppförandekod, policy och uppföljning genomförs regelbundet.

Nationella strategier

Svenska kyrkans organisation kännetecknas av lokal självständighet och nationell gemenskap. Kyrkoordningen innehåller bestämmelser som syftar både till att värna enheten i Svenska kyrkan och att ge församlingar, pastorat, stift och nationell nivå ansvar inom sina respektive områden.

En nationell strategi som täcker all upphandling eller specifikt måltider och livsmedelsinköp finns inte. Den nationella nivån arbetar löpande med att informera kyrkans enheter om hållbara inköp genom att ta fram ramavtal och informationsmaterial av olika slag, bland annat om hållbara måltider och livsmedel generellt.

Ärenden om klimatsmarta och hållbara måltider har inte tidigare behandlats av kyrkomötet, men en liknande motion avseende fråga om nationell strategi behandlades i förvaltarskapsutskottets betänkande F2021:5 Hållbara textilier. Där bedömdes att det arbete som idag görs gällande information, inspiration och stöd till församlingar torde motsvara en nationell strategi, och kyrkomötet 2021 avslog motion 2021:97 Hållbara textilier.

Kyrkomötet 2001 avslog en motion om att ta fram förslag till övergripande och gemensamma målskrivningar för Svenska kyrkan med motiveringen att målskrivning framför allt hör hemma på lokal nivå samt att ”vissa grundläggande mål för Svenska

kyrkan finns för övrigt i Kyrkoordningen och i Jesu missionsbefallning formuleras uppdraget för den världsvida kyrkan".

Det finns dock undantag från principen att inte ha övergripande och gemensamma mål och strategier för Svenska kyrkan. Svenska kyrkans färdplan för klimatet initierades genom kyrkomötets beslut 2018, § 145 och antogs av kyrkostyrelsen 2019, efter en gemensam beredning av Svenska kyrkans nationella nivå och stiften. Färdplanen skapar en gemensam klimatstrategi för hela Svenska kyrkan och svarar på biskoparnas uppmaningar i Ett biskopsbrev om klimatet, däribland att uppnå klimatneutrala verksamheter så fort som möjligt med sikte på 2030.

Inköp av livsmedel och måltider

Omfattning

Inköp av livsmedel i hela Svenska kyrkan uppskattas till ungefär 360–500 miljoner kronor årligen. Skälet till bredden i spannet är att det ännu inte finns ett sätt att läsa in alla fakturor från Svenska kyrkans leverantörer på den detaljnivå som skulle krävas. Således finns inte full kännedom om exakt vad som köps, och därmed ingen möjlighet att bedöma i vilken grad hållbarhet varit vägledande vid inköpen.

Livsmedel utgör 4–6 procent av Svenska kyrkans samlade inköp och är en mindre del av Svenska kyrkans årliga inköp och därmed klimatpåverkan. Området är samtidigt en prioriterad inköpskategori inom färdplanen för klimatet, bland annat beroende på att det är jämförelsevis enkelt att ta aktiva policy- och inköpsbeslut som gör skillnad. Det ses också som ett symboliskt viktigt område för Svenska kyrkan och äger ett särskilt pedagogiskt värde i arbetet med färdplanen för klimatet.

Färdplan för klimatet och hållbara inköp av livsmedel

Livsmedel och måltider är ett inköpsområde som har skapat stort intresse i stift och församlingar. Även om en nationell strategi inte finns så förefaller livsmedel och måltider vara det område där många församlingar bedriver ett aktivt hållbarhetsarbete. Den analysen stöds också av att det även inom kyrkans miljödiplomering (cirka hundra av Svenska kyrkans församlingar arbetar med miljödiplomering) kan skönjas ett stort engagemang för hållbara måltider.

Färdplanen för klimatet innehåller målskrivningar som handlar om hållbara inköpsprocesser och anslutningsgrad till framtagna ramavtal som bedömts klimatsmarta. I uppföljningen av målen (*statusrapport 2025 ej ännu behandlad i kyrkostyrelsen*) konstateras att för inköpskategorin livsmedel är avtalsanslutningen mycket stor. Det betyder att en majoritet av församlingar, pastorat och stift handlar från ramavtalen. Det betyder emellertid inte att det som handlas alltid är det mest hållbara eftersom avtalen inte begränsas på så sätt.

Stöd för klimatsmarta och hållbara måltider

Generella insatser

Begreppen "klimatsmarta" och "hållbara" måltider är komplexa och behöver avgöras i varje enskilt fall, eftersom det kan finnas konflikter mellan olika hållbarhetsaspekter. *Generella råd* om säsongsbaserade inköp, växtbaserad mat, närproducerat och hållbarhetsmärkt bedöms i allmänhet falla under hållbarhetsparaplyet.

Uppförandekoder för leverantörer och exempel på *inköpspolicy* finns som mallar och exempel på intranätet Kornet.

För särskilt hållbarhetsrelevanta inköpsområden, bland annat livsmedel, finns hållbarhetsrelaterade *riskanalyser* redovisade tillsammans med tips om hur församlingen kan göra inköpen mer hållbara. Svenska kyrkans nationella nivå genomför *webbinarier* i samarbete med stift och församlingar inom livsmedelsområdet, för att främja arbetet med livsmedel ytterligare och sprida de goda exemplen som utvecklats i församlingar och fortsätter att utvecklas.

På Kornet ligger också den digitala inköpskatalogen som samlar alla *ramavtal*. Det är upp till kyrkans enheter att utifrån sina behov nyttja de befintliga avtalen. Den digitala inköpskatalogen kan emellertid användas av alla i Svenska kyrkan i inspirations- och utbildningssyfte och som stöd vid planering av diverse inköp.

Stöd tillgängliggörs på Kornet och på www.svenskakyrkan.se/klimat.

Färdplansprojekt som inspiration

Svenska kyrkans färdplan för klimatet har sedan 2020 genomfört ett flertal inköps- och inspirationsprojekt kopplat just till livsmedel och måltider, både vad gäller inspirationsmaterial och klimatberäkningsstöd.

Under ledning av Luleå stift genomfördes under färdplanens första etapp (2020–2023) ett projekt som analyserade ett antal deltagande församlingars inköp, däribland just livsmedelsrelaterade inköp, i syfte att få upp ögonen för behovet av mer hållbara inköpsprocesser och systematik kring inköpsbeslut.

Göteborgs stift tog 2024 fram en guide till Hållbart kyrkfika där ytterligare pedagogiskt och teologiskt förankrat material är framtaget för att främja hållbara livsmedelsinköp.

Uppföljning och klimatredovisning av livsmedelsinköp

Den nationella nivån gör årligen en analys av hela Svenska kyrkans inköpsmönster. Resultatet presenteras per enhet i ett analysverktyg som kallas Visa och kan användas som stöd för analys av sitt specifika inköpsmönster. Resultatet används också för analys av inköpsmönster i relation till färdplan för klimatets ambitioner, för utbildningar av olika slag och för framtagande av material för ytterligare stöd. Den nationella nivån gör också uppföljningar av upphandlade livsmedelsaktörer generellt och specifikt kopplat till riskråvaror.

Det saknas detaljerad information om de exakta inköpen av livsmedel. Den modell den nationella nivån till arbetat i många år med är att inhämta leverantörsregister (totalt cirka 47 000 unika leverantörer fördelat på cirka 9–10 miljarder kronor årligen i inköpsvärde) från Svenska kyrkan enheter. Därefter sorteras inköpen efter inköpskategorier som sedan presenteras Visa, per kyrklig enhet. Alla kyrkans enheter har tillgång till Visa.

Utsläppsberäkning görs per enhet och inköpsår genom utsläppsfaktorer från Upphandlingsmyndigheten, för ett antal utvalda inköpskategorier, där livsmedel är en. Det ger en bild av församlingens omfattning av utsläpp över tid, men eftersom utsläppsfaktorn är baserad på spenderad krona bör man behandla utfallet med viss försiktighet. Den nationella nivån arbetar med att ta fram en ny beräkningsmodell för samtliga inköp men det väntas ta några år innan det finns på plats.

Det finns ett nationellt ramavtal som möjliggör detaljerade beräkningar i ett webbaserat verktyg för varje enskilt inköp ned till minsta vara. När församlingen nyttjar ramavtalet förutsätter det att den själv laddar upp information om sina inköp. Administrationen är relativt arbetskrävande men verktyget kan med fördel också

användas vid klimatutsläppsbudgetering av konferenser och för efterhandsberäkningar av utsläpp.

I ett av ramavtalen för hotell har Svenska kyrkan nyligen fått möjligheten att vid konferensbeställning utöver en prisoffert också få en klimatoffert baserad på val av måltidsinnehållet och andra val. Möjligheten syftar till att redan vid beställning underlätta val med mindre miljöpåverkan

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2026:38.

Utskottet delar motionärernas utgångspunkt att livsmedelsproduktion och konsumtion har stor betydelse för vår gemensamma miljö och att Svenska kyrkans agerande spelar en stor roll. Samtidigt menar utskottet att frågan är mer komplex än vad motionen ger uttryck för.

Utskottet noterar att motionärerna i sin motivering lyfter fram det starka lokala engagemang som under lång tid präglat många församlingar runt om i landet och beskriver flera goda exempel. Utskottet välkomnar även den teologiska förankringen och vill särskilt lyfta fram motionens förslag om att uppmuntra lokala verksamheter att använda måltidsgemenskapen som pedagogiskt verktyg för undervisning om hållbar utveckling och globala rättvisefrågor.

Utskottet konstaterar vidare att motionärerna i sina beslutssatser lyfter fram flera viktiga perspektiv för det fortsatta arbetet. Utskottet delar dock inte motionärernas bedömning att det finns ett behov av en nationell strategi med nationellt beslutade riktlinjer. Utskottet menar att frågan om klimatsmarta och hållbara måltider inte är ett nationellt ansvar utan anser att frågan rymmer en komplexitet som bäst hanteras direkt i församlingen. Utskottet menar också att det stöd och uppmuntran till engagemang och systematiskt arbete som motionärerna efterfrågar redan finns i stöd från stift och den nationella nivån i exempelvis färdplan för klimatet och i kyrkans miljödiplomering.

Utskottet anser också att Svenska kyrkans färdplan för klimatet är vägledande i det fortsatta arbetet med klimatomställningen. Mot denna bakgrund är det angeläget att inte ta fram ytterligare nationella styrdokument med parallell verkan.

Mot bakgrund av ovan föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 2 oktober 2026

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Isak Vencu Öhrlund, ordförande

Per Söderberg, sekreterare

Beslutande: Isak Vencu Öhrlund, ordförande, Ingrid Åberg, Denise Norström, Magnus Johansson, Niklas Lindberg, Jörgen Åkesson, Kenneth B Ferm, Anneli Kihlstrand, Karl-Gunnar Svensson, Bert-Åke Näslund, Ylva Larsson, Marie Buhr, Fredrik Siösteen, Ingvar Jonsson och Martina Elfström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Charlotte Kassberg, Markus Svensson, Kicki Lidén, Kim Sanfridsson, Lena Arman, Gunilla Franzén, Kerstin Petersson, Petter von Sydow, Lena Östholm Munkberg, Pia Sterner och Magnus Nilsson.

Biskop Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening

Jag lämnar en särskild mening mot utskottets beslut att föreslå avslag på motion 2026:38.

Människan är i alla delar beroende av det som naturen ger. Med respekt för skapelsen är motionen en nyckel till det hänsynstagande som är en del av vårt värnande och vårdande uppdrag av skapelsen.

Gällande att-sats 3, att utveckla gemensamma riktlinjer för hållbara livsmedelsinköp som prioriterar ekologiska, närproducerade och Fairtrade-certifierade livsmedel samt tar hänsyn till klimatpåverkan, biologisk mångfald och social hållbarhet så innehåller denna fröet till en möjlighet för Svenska kyrkan som en stark aktör att gå före och vara förebild.

Färdplan för klimatet innehåller arbetet med att skapa hållbara inköpsprocesser, att hållbarhetsrisker beaktas vid inköp utifrån dess risker för negativ påverkan på människor och miljö. Genom att säkerställa att rutiner för inköp är grundade i policyer, att kompetens, resurser och organisatoriskt stöd finns tillgängliga för den som gör inköpet, samt genom kravställan på leverantörer och uppföljning av de inköpsavtal som ingåtts. Detta är ett av Svenska kyrkans områden som kan utvecklas ytterligare.

Lena Östholm Munkberg